

Foto Jure Eržen

Grad Strmol

Prihodnost protokolarnega objekta Strmol

Vlada bo posestvo vrnila Petru Hribarju

Denacionalizacijski upravičenec bi se zadovoljil z denarno odškodnino – Tragična usoda zadnjega graščaka in njegove žene

Ljubljana – Kot kaže, bo Slovenija kmalu izgubila enega od protokolarnih objektov – grad Strmol, ki stoji na vzpetini, zahodno od vasi Dvorje na Gorenjskem. Generalni sekretar slovenske vlade Borut Šuklje nam je povedal, da bodo grad s celotnim posestvom v kratkem vrnil denacionalizacijskemu upravičencu Petru Hribarju: vlada namreč Hribarju ni pripravljena izplačati visoke odškodnine. Poleg tega meni, da vzdrževanje Strmola preveč stane, grad pa je kot protokolarni objekt menda tudi bistveno premalo izkoriščen.

Denacionalizacijski upravičenec **Peter Hribar**, veterinar in podjetnik iz Cerknice in nečak zadnjega lastnika Strmola **Rada Hribarja**, pravi, da se vlada do te problematike obnaša »diletsko«. Posestvo Strmol, ki ga je pred 2. svetovno vojno kupil in vsestransko obnovil njegov stric Rado, je po njegovem mnenju naravni, arhitekturni in kulturnoumetniški biser, ki bi bil lahko protokolarni objekt najvišjega razreda. Prav zato ne zahteva, da bi mu država vrnila Strmol v naravi, ampak bi se zadovoljil z odškodnino v višini 10,9 milijona mark (po cenitvah neodvisnih izvedencev je posestvo z vsemi premoženji sicer vredno 15 milijonov mark). Hribar poudarja, da v tem primeru ne bo terjal odškodnine za več kot polstoletno protipravno odtujitev tega premoženja.

Priznava, da on in njegova rodbina finančno niso sposobni vzdrževati posestva – stroški vzdrževanja po njegovih besedah znašajo pol milijona mark

Rado Hribar (1901–1944) je bil eden najpremožnejših in najvplivnejših Slovencev v medvojnem obdobju. V njegovi lasti je bila poleg Strmola še tovarna bonbonov Šumi v Ljubljani, sedel pa je tudi v upravnih odborih nekaterih bank in zavarovalnic. Med sodobniki je slovel kot izjemno spreten poslovnež, svetovljan in vrhunski esteta. Bil je osebni prijatelj regenta princa Pavla Karadordovića, lahko pa se je pohvalil s prijatelji in znanci na večini tedanjih evropskih dvorov.

na leto – torej bo po vsej verjetnosti Strmol, ko bo ta seveda tudi *de facto* v njegovi lasti, prisiljen prodati ali dati v najem. »To bi bila velika škoda za našo kulturno in naravno dediščino, saj bi verjetno prišel v tuje roke,« je prepričan Hribar. Obstaja pa možnost, omenil jo je tudi **Borut Šuklje**, da bi državne oblasti po denacionalizacijskem postopku vzele v najem večji ali manjši del posestva. Če bo s tem, kajpada, soglašal Hribar.

Rado Hribar – domoljub ali izdajalec?

Sicer pa 53-letni Hribar, ki po lastnih besedah ni član nobene politične stranke ali skupine pritiska (denimo Združenja lastnikov razlaščenega premoženja), zagotavlja, da njegov glavni cilj ni pridobitev Strmola, temveč moralna in pravna rehabilitacija strica Rada Hribarja in njegove soproge **Ksenje Hribar**, rojene **pl. Gorup**. Lokalni pripadniki partizanske Varnostno-obveščevalne službe (Vos) so namreč po trditvah Petra Hribarja 4. januarja 1944 s prevaro vdrli v grad, aretirali zakonca Hribar in ju odvedli v gozd v okolico Mač pri Predvdvoru. Tam so ju, kot trdi, 6. januarja najprej slekli do golega, zverinsko mučili (Ksenjo tudi posilili), nato pa ustrelili. Kot je mogoče razbrati iz internih, nedavno še strogo zaupnih dokumentov Vosa in KPS, je partizansko vodstvo obtoževalo Hribarja kolaboracije z nemškim okupatorjem, po njihovem mnenju pa naj bi bil tudi eden od glavnih organizatorjev domobranstva na Gorenjskem.

Njegov nečak je prepričan, da je bil Rado Hribar popolnoma nedolžen, še več, partizanskim enotam

je pošiljal hrano in obleko, sporočal pa jim je tudi informacije o načrtih nemških okupatorjev. Te je dobival od visokih častnikov wehrmachta in gestapa, ki so se predvsem po zaslugi soproge Ksenje pogosto zadrževali na Strmolu. Vosovske likvidatorje – po Hribarjevih besedah so bili to večinoma domačini – naj bi bila vodila osebno sovrastvo do Rada in njegove soproge ter pohlep po njunem premoženju: tej domnevi v prid govori to, da so vosovci po njuni aretaciji iz grajskega poslopja odnesli precej bolj ali manj vrednih predmetov.

Res pa je, da je Radova žena Ksenja simpatizirala z Nemci: v začetku 40. let je namreč odšla v Nemčijo in se pridružila wehrmachtu, po okupaciji in razkosanju Slovenije pa je na Strmolu pogosto gostila lokalne, predstavnik tretjega rajha. Rado se z vedenjem svoje soproge sploh ni strinjal, vendar se ji ni upal upreti, saj bi sicer ogrozil veliko imetje in morda življenje. Vsekakor pa po besedah Petra Hribarja ni nikakršnih materialnih dokazov, da je Rado Hribar, ki je že v mladih letih veljal za liberalca in zavednega Slovenca, sodeloval z nacističnimi okupatorji in tako izdal slovenski narod.

Marko Osolnik

Denacionalizacijski upravičenec odločno zahteva čimprejšnjo vrnitev slovite Kofetarice slikarke Ivane Kobilce in še več dragocenih platen ter kipca Strmolske Madone, ki so jih pred leti odpeljali z gradu v Narodno galerijo v Ljubljani. Njen direktor Andrej Smrekar nam je zagotovil, da so te umetnine prepeljali v galerijo zgolj zato, da bi jim zagotovili ustrezno profesionalno skrb in da bi bile tam dostopne širši javnosti. Če pa bo pristojno sodišče odločilo, da jih je treba vrniti denacionalizacijskemu upravičencu Petru Hribarju, bodo to tudi storili.